

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

(Наставак.)

Само он — који је са својим народом крв, кост и дух исти; који с тим народом дели добро и зло, излаже се опасностима и учествује у народним весељима; који је као господар земље имао доста прилика, да кроз и кроз позна људе, да види њихове мане, да оцени њихове врлине, да проникне у душевне њихове наклоности, да им распозна значаје, да разликује подлост и издају од поштенних и узвишених значаја: само он могао је да створи онакову замашиту песму, коју је из душе своје народу извадио, те је његов народ сада с чистим одушевљењем слуша и с правим усхићењем к свом је срцу прима. Такој песми зајамчена је свагда сјајна будућност. Поред свих непријатељских стрела, које би се ма буд с које стране на њу позлобице просупти могле, она не може пасти, отровне јој стреле не могу нахудити. Њезина је будућност. — Дакле врли књаз-песник може и на топриште књижевне јавности онако крочити, и онако исто пред своје противнике равнодушно стати, као што је челиковоћа стајао пред Муктаром у Вучијемдолу и пред Сулејманом у својим Брдима. — „Балканском царицом“ данас наш народ може с поносом рећи, да је стекао своју драму у најужем смислу те речи, а то је заиста велика њена преимућност. — И велики Шекспир код Енглеза ударио је правцем самостварања и слушао је своја властита надахнућа. Сувременици у његовој отаџбини нису га знали ни оценити докле га Немци нису на заслужни углед

истакли. Есхил, створитељ, и Софокле, усавршитељ драмског песништва у Грка, нису другојачијом стазом мицали се. Прави песници вазда стварају.

Слушао сам где неки приговарају: Како је могуће, да се много од тога догађаја, изложена у „Балканској царици“, збива у самоме двору старог Иван-бега, а да се стари господар нигде не појављује. По њихову мњењу, кад би се старац Иван, дубоком старошћу обременен и домаћом невољом потрвен, барем у оној прилици показао, кад треба да се благослови оружје војводама, који у бој полазе, — веле, да би тај појав од велика утиска био. — У колико се утиска тиче, могло би им се још и допустити; али тај посао ваља друкчије узети. Иван-бег је глава Зете, па као така висока личност он би се у драми могао истакнути само као *прошагониста*, а никако и нипошто као *споредна* особа; међу тим — Иван је отац Станку, па зар би њему као хришћанину оцу доликовало, да сам благослови оно оружје, које се диже против његовог рођеног чеда, ма да је Станко отпадник и издајица. Кад би Иван то учинио, хришћанска моралност била би тиме увређена. — Вредни песник поступио је сасвим паметно, што је Иван-бега у својој драми обишао, а само нагласио — као што смо чули — да је стари господар болестан и немоћан. — И тако, барем по мом скромном мњењу, права би грехота била тицати ишта више у овоме прекрасном делу.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Сабља Краљевића Марка*, алегорија у 2 дела, с песмама од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка.) (Наставак.)

Да се о томе уверимо, пођимо трагом песниковим. На сваком кораку сусрешћемо верност, истину, дубоко проницавање и узориту лепоту.

Српско сунце је на заходу. Од Душана и Уроша, од Вукашина и Косова залази тужно и криво. Све је пало, па и Марко помео путе. Борио се, и уморио се; светио Косово, држао српску славу и јунаштво, па већ и он малаксао. Српска мисао бледи; српске наде нестаје: као да је нека виша сила сахрањује.

И опет није тако. Ето надземног, бесмртног гласа, ето српске виле, где се Марку из облака јавља:

„Смртан човек кад пострада
Криви бога, криви судбу:
А не криви срце своје,
Што себичне жеље роји,
Што му разум помрачују,
И с правога пута своде!“

Не није зли удес, није судбина, него кривица наша. За ту ће кривицу Србин пет векова спавати:

„Слобода ће српска доћи;
Ал' док мене доба ноћи,
Пет векова оће проћи.
Коло судбе споро се окреће
Смртан човек то дочекат' неће.“

И српска мисао у гроб легла. Народ тужи, а **вила** га из срца теши:

„Не тужите децо! Није мртав Марко!

„А зар сте ви сами? — Зар немате свога? —
Зар нисте ви браћа, а ја мати ваша? —
Желите ли једном, да с' пробуди Марко,
До вас, децо, стоји, — кад ће да с' пробуди!

За слободом теци, Србадијо мила!
Она ће вас скупо, врло скупо стати,
Ал' за њу је вредно, све што имаш, дати.

Клоните се, децо, погрешака стари,
Где нико за никог, само за се мари;
За земљу и народ нек вам срце бије,
Срб Србину брату нека туђин није.
Када буде слоге, брат брата послуша,
Кад будете једна мисао и душа;
Тад ће да вам куцне и слободе час,
Тад ће јунак Марко доћи међу вас!“

Уз ту науку и утеху даје му верна друга.

Одабира унутарње светило: шиље међу њега певца, а затвара му очи:

— — — — Песниковом оку,
Смета земља и земаљски јади,
Његово је, да у небо гледа

пружа му гусле, и закиже му у срцу божанску искру, небесни дар, који ће му у мраку светлито, који ће га водити и слободити.

„Прошлост им причај ту сјајнију, већу,
Тада им потоњу наговести ерећу;
Песмом креш Срба, — кад највећма страда
Нека се срећнијој будућности нада.“

те јавор-гусле посташе тужна успомена, благи укор, једина утеха, сва нада и свето пророчанство у бољу будућност.

И та пророчанска сила износи нам верно слике наших мука и страдања. Ено седог и несретног деспота Ђурђа, сенку славе српске, ено Деспотовића Гргура и Стевана избодених очију, ено Деспотове ћерке за Турчином. Да грозна призора? . . .

„Боже мили, големе несреће!

— — — — —
Бог на небу зар то да допусти,
Ил' на земљи племена хришћанска?“

Допустиће, напустиће, али:

„Време иде, време лети,
На грешнику грех се свети.“

Допустиће; напустиће. Ено Стевана, последњег краља босанског, где клечи испод мача, да му зверски душман главу одрубил и круну отме. Ено јадна српска госпоштина, где за атар пљује на крет часни, и где продаје Турчину слободу златну. Тужна рајо, тужна сирочади без оца и мајке!

„Босно, Босно! Шта ћеш дочекати!

— — — — —
Ал' и твој ће јад краја бити;
Та од крви не постаје вода!
Брат ће опет да загрли брата,
Нит' ће питат' ком се свецу моли,
Него којим језиком му збори:
Каква л' му је у жилама крвца?“

Па још није чаша испијена. Јади народу превршили, зулум додијао, те црним срцем диже у свет бели . . . Видиш оног старца на коњу, што води онај силан народ? То је Арсеније патријар и цвет Српства. Муке их нагнале, те дигли са мека крила своје рођене мајке Србије, па се савили под хладан скут маћехе. Тужан старац грчевито стиснуо трошну хартију. Та за

њу је дао све што је имао; за њу ће своју крв пролевати. Али шта ће?

„Је л' вам боље поћи, ил' не поћи?

— — — — — Ви идите? — Нек вас срећа прати!

То вам жели ојађена мати! —

Поднећете много, — ал' будите људи,

Надом и стрпљењем челичите груди.

Борите се мушки за светињу рода!

Борбом расте снага, борба носи плода.

Будете ли сложни, децо моја мила,

Наудит' вам не ће ни паклена сила!

Ид'те, децо, ид'те, — нек вас срећа прати.

Томе туђем свету ваља науч дати:

Да није све племство у прашином грбу,

Но и „племство срца“ да је дато Србу,

А то племство више од онога вреди,

Јер преживи срећу, дотраје у беди.

Такав племић слуша, што му правда вели,

Другоме не чини, што себи не жели;

Не отима туђе, ал' ни своје не да;

У човеку сваком свога брата гледа;

Не ради к'о други, да бедан обећа,

А одма порече, чим му сине срећа!

Не брини се, сине, за ту браћу твоју,

Неће она мајку постидети своју!

Што их тежи јарам стискује и стеже,

Тим је свеза јача, што их за нас веже!“

И тако је: и тако мора бити! Ето ти срце игра, кад погледаш на оно голо, ал' поносито стење, где српски лавови живују и очајнички своју слободу бране. Видиш онога старца сред соколова својих? Оно је владика Данило сред Црногораца својих. И њих сила и неправда потисла из Зете славне, из Зете старе, ал' није саломила. Ено савили јуначко гвездо на врх Ловћена, где слобода влада, па убојним кликом својим казују свету: „Да Срб још живи, и да је јунак“. Ено их где секу Турке на буљуке, и где и нас сећају, кога смо рода и племена.

Сећају нас старих дана, старе славе; потпирују ону искру наде, што тиња у дубини душе наше. Јесу јади додијали, јесу горке сузе надале на ту божанску искру у нашим грудима, ал' она шака људи, и оно небеско дрво јаворово, није јој се дало угасити:

„Спава ми народ, ал' мртав није,

У њему тиња слободе пада,

У њему срце још тихо бије,

Спава к'о Марко. — — — — —

А завет што ми даде га вила,

Верно сам чув'о свет завет тај;

Песма је моја Србину била.

Што тамној ноћи месеца сјај!“

Па та га је песма из сна пробудила. Од

ланаца се кују мачи; са струна се извија одушевљење. Удари се потмуло чују . . . усклици се још уздахом прате. . . док муке не створише јунаке, Ђорђе и Милош протреше очи од буновна санка, и подигоше тробојницу заставу са часним крестом, што су вековима у калу лежали. Ето јунака, ето слободе српске! Као анђеолова гони Србин поганију турску из свог раја, из свог завичаја. Погледај, већ чиста земља прадедовака од поганске стопе; ето и опет круне на српској глави; ето и опет онога, о чему је Србин снел вао. . . .

Али се Марко још не буди. Маркова Сабља још у стени, а вила из облака довикује:

„Јесте, сине, нада већ се врши:

Али да се све по жељи сврши,

Ту још треба да се много спрема,

Јер без спреме ни успеха нема.

А да спрема буде боља, краћа,

Ту сва треба да приону браћа,

Да сви на том светом нађу се попрешту:

За веље се цели веља средства шшту.

Зора сунце води, цвет је плода мати,

Мис'о дело рађа, дело успех прати.

Ал' многа се зора пре сунчева зрака

Застрла покровом црнога облака;

Многи ли је цветак, пре нег' плода дао,

Од мрза и буре црној земљи пао;

Многа дивна мис'о, пре нег' делом поста,

Умре још у глави, празан санак оста;

Много дично дело без спомена вене,

Јер успеха не би, да му даде цене.

За то, да вам сине та слобода бела,

Иште с' много вељи и мисли и дела;

Да вас са губитка не задесе јади,

Да с' губитак сваки бољим надокнади.

Док слободу себи народ стече,

Много зноја треба да потече,

Многа крвца земљу да ороси,

Многа жртва вољно да се сноси!

Свега спремај' ваља — то је сад најпрече,

И да доста буде, и да још претече;

То душмани чине, само да вас гњаве:

Ви двојином више, да дигнете главе.

А кад, сине, миду стечете слободу,

Треба да је своје и чувате роду.

Сачуват' слободу да је тако лако,

Не би многи народ за њом данас плак'о!

Слобода је дивна, — она је кћи неба,

Чистим само срцем њој служити треба!

Све врлине срца, то су њена нега:

Где пороци бесне, отуд' она бега!

(Свршиће се),

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

35. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 22.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 22. ФЕБРУАРА 1886.

ЋАВОЛОВИ ЗАПИСНИЦИ.

ДРАМА У 3 ЧИНА, НАПИСАО АРАГО, ПРЕВЕО М. ВИДУЛОВИЋ.

ОСОБЕ:

Бароница Ронклорска	Д. Ружићка.
Марија, кћи јој	Л. Хаџићева.
Маркиз Лормен,	Ђурђевић.
Шваље Рапинијер,	Миљковић.
Гроф Серни,	Марковић.
Грофица Сернијева,	З. Милојевићка.
Робен	Ружић.
Жан Готје, зидар	Милојевић.
Жиранка, крчмарица	Ј. Добриновићка.
Валентин, слуга бароничин.	Добриновић.

Догађа се у замку ронклорском и у Паризу.

У недељу 23. фебруара по други пут: „СТЕВАН ПОСЛЕДЊИ БОСАНСКИ
КРАЉ.“ Хисторијска трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.